

UREDNIŠTVO ZARJA je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tikarna I. nadst.). Uradno ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21-00, polletna K 10-80, četrtletna K 5-40, mesečna K 1-80; za Nemčijo celoletno K 26-40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36-.-.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 8. do 7. večera. Inzerati: enostopna petletnost 30 vin., pogojen prostor, poslastice in reklame 40 vin. — Inzerate sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Stev. 590.

V Ljubljani, v torek dne 27. maja 1913.

Leto III.

Klerikalno gospodstvo.

V deželni dvorcu stoji dr. Ivan Šusteršič, glavar dežele Kranjske in načelnik »Slovenske ljudske stranke«. V deželnem odboru, v deželnem zboru in v deželi je njegova stranka skoraj vsemogoča. Skoraj neomejen je njen vpliv na deželno in centralno vladno. Kakor granitni steber stoji stranka, in če bi pljuskalo valovje opozicije še z večjo silo ob njeno stavbo, ne bi je moglo omajati.

Tako je bilo navidezno še pred nedavnim. V svoji reformirani, demokratizirani obliki je klerikalna stranka še mlada; na vrhuncu oblasti stoji še kratak čas. Kdor ve, da stranke kakor vsak organizem vstajajo in padajo, je vendar računat, da ima klerikalno gospodstvo vsaj še nekaj desetletij zagotovljenega obstanka; zakaj stranke navadno ne umirajo od kapi, nenadoma. In oblast daje običajno sredstva za podaljšanje življenja.

Pred kratkim je izgledalo tako. Čez noč pa se je izpremenila slika. Granitni steber se resnično že maje; ne — kaže se, da sploh ni iz granita, ampak če zapiha malo močnejši veter, ga lahko poruši. Klerikalna stranka ni armada, iz katere ustvarja železna disciplina eno telo in v kateri živi ena duša; le skupina klik je, izmed katerih ima vsaka svoje posebne interese, globoka nasprotja pa premostuje le za silo enakomerna pohlepnost po oblasti in dobičkih. Nobeno politično prepričanje, nobeno veliko načelo ne združuje posameznih delov; programi so krinke, teorije so pesek. Še klerikalizem ni nič drugega kakor barva, ki naj na zunaj učinkuje kakor pretržna enotnost.

Polom se bliža v klerikalni stranki veliko hitreje nego je bilo normalno pričakovati. Prej ali slej je bil seveda neizogiben. Kdor ne živi v deželi deželi, je moral že davno razumeti, da nima klerikalna stranka v sebi pogojev za trajno življenje. Številni oni, ki tekajo zanjo, je veliko; če bi bilo mogoče šteti njene pristaje, bi se pokazal le majhen trop. Moči ji ne dajejo politični somišljeniki; volilce ji pridobiva duhovniški vpliv, s katerim bi se dosegel enak uspeh za katerokoli stranko, ker slede nesamostojne čete duhovniškemu, ne pa politični, klicu. Glasov ne daje klerikalnem določena zavest volilcev, ampak pomanjkanje zavednosti.

Veliki, neutajljivi dosežki uspeh klerikalne stranke je v svojem bistvu negativnega značaja; in le deloma se more pripisati stranki sami, zakaj po večjem so ga povzročile razmere, ki so nastale večalimani brez neposrednega klerikalnega vpliva.

Od nekdanj so klerikalci radi rabili frazo o »našem dobrem, vernem ljudstvu«. S tem so hoteli reči, da je Slovenec od narave klerikalen, tako da izvira moč njih stranke pravzaprav iz slovenskega ljudskega značaja. Ako bi bilo to resnično, bi bila usoda našega naroda tragična. Iz stoletnega tlačanstva se je predramil, ko je zavel duh nove dobe po vsej Evropi in je dajal od sebe znamenja krepke sposobnosti za življenje. Ali vsi kresovi, ki so se vžigali po njegovih kribah, bi bili le vešje, če bi bil klerikalizem res njegov prirojeni značaj. Kajti klerikalizem je preteklost, ljudstvo, ki hoče živeti v bodočnosti, pa mora imeti drugačne sposobnosti.

Na srečo pa je klerikalna karakterizacija neresnična. Moč razmer velja za Slovence kakor za vsak drug narod. Ljudstvo, ki nima do-

volj izobrazbe in izkušnje, se podaja najmočnejšim vplivom; če so klerikalni, sledi pač klerikalcem. Razvoj, ki povzroča gospodarske razlike, pa ustvarja tudi politična nasprotja ter vodi sloje in razrede v one tabore, v katerih se zastopajo njih interesi. Liberalizem je politično veroizpovedanje meščanstva, ker zahteva njegovi interesi svobodno konkurenco. Delavstvo, čigar glavni interesi se ne morejo spraviti v soglasje z interesi nobenega drugega razreda, prihaja — včasih prej, včasih pozneje — neizogibno v socialistični tabor. Ta proces političnega diferenciranja, ki se očitno vrši tudi na Slovenskem, izpodbija nauk o prirojenem klerikalizmu. Vladajoči stranki na Kranjskem ne prihaja »naravni klerikalni značaj ljudstva« v prid, ampak zaostalost gospodarskega razvoja in izobrazbe.

To pa niso večna dejstva. Tehnični in gospodarski razvoj se ne da ustaviti; njegovi zakoni so tako močni, da se razblinjajo vprichi njih vsa papirnata načela. V deželi vladajoči klerikalci se bavijo sami z velikimi tehničnimi gospodarskimi načrti, dasi je elektrika naravnost protiklerikalni element in tehnika sploh izrazita sovražnica srednjega veka. Z gospodarskim napredkom pa gre vzporedno izobrazba; četudi je kapitalizmu samozavest delavstva zelo neljuba, mora vendar v lastnem interesu vsaj do gotove meje skrbeti za boljše šolstvo, ker si ne more pomagati s popolnoma nevednim delavstvom.

Tla, na katerih je uspeval klerikalizem se izpreminjajo, vsled tega se izpreminja tudi rast in plod. Vsaj deloma pa se razvoj lahko tudi pospeši. Nezažaden šolski pouk se lahko nadomesti z drugimi sredstvi. Izobrazba si je poiskala že razna pota, po katerih prodira do ljudstva; proletarijat se trudi sam, da bi si z organizirano močjo pridobil znanje, ki mu ga je odrekala oficialna šola; zastopniki prave znanosti, ki noče biti fantom brez krvi in mesa, iščejo stikov s širokimi sloji prebivalstva, pa se mu bližajo s predavanji, s posebnimi zavodi, s knjigami in časopisi. Veliko se imamo v tem oziru še naučiti od drugih narodov; ali dobre zgledje je mogoče posnemati in tako je mogoče premagati nevednost, ob kateri se redi klerikalizem.

Ali klerikalna stranka nam sama razodeva, da gre hitreje navzdol kakor navkreber. Komaj se po dobro ogreli stoli, ki jih je zasedla njih oblast, pa se nam že razgrinja slika propadlosti in razdejanosti, ki obeta bližnji polom. Ljudem, ki ljubijo pikantnosti, dajejo razkritja zadnjih časov iz klerikalne stranke mnogo naslade; politično oko pa gleda globlje in spoznava slepilo, s katerim je klerikalizem zavaroval množico o svoji moči. Sile, s katero jih je hipnotiziral, ni; na lomljenih nogah stoji velikani, vsak hip se lahko zdreže pod njegovo težo in kolos se razleti na tisoč koscev.

Kajti sestavljen je iz samih kosov. Misli so, da vidijo stranko, v kateri vlada sloga brez primere. Nikjer ni mogoče uniformirati ljudi; povsod so v teh ali onih rečeh nazori različni. Ali kranjska klerikalna stranka je sestavljena iz samih nasprotij, ki porajajo vsestransko nevoščljivost. Med posameznimi ljudmi in skupinami vlada besno sovraštvo. Tekma za mesta ne pozna prijateljstva in prizanašanja. Za

protekcije se pulijo in protekcije dele; neizogibna posledica pa je korupcija, ki ni bila v deželi še nikdar tako bujna kakor sedaj.

Nehote sili človeku vprašanje v možgane: Je li v klerikalni stranki sploh kdo po prepričanju klerikalce? Seveda hodijo za procesijami, dajejo klerikalnim institucijam subvencije, prirejajo katoliške shode. Ali prepričanje? Kdor bi mogel pogledati v srca, bi našel malo klerikalnega, še manj krščanskega. Stranka ima oblast v rokah, zato so tam, zato spravljajo svoja prepričanja v žep, zato zatajujejo svoje osebne mržnje, zato hodijo s krinkami po svetu in zato ne zaupajo drug drugemu. Včasih pa se razvname strast, da ne morejo niti vpriči tujcev zatajiti svojega medsebojnega sovraštva, svoje besne zavidnosti, svoje notranje razdejanosti.

Boju zoper to teroristično stranko se je pokazalo nepričakovano upanje. Za zmago nad klerikalizmom ni treba desetletij, kajti gospodstvo je trhlo in nekoliko krepkih sunkov zadostuje, da se poruši v prah. Dan je bil kratek, mračni se že. Težja je ohranitev oblasti kakor pridobitev. Večina ljudstva ni poznala klerikalne stranke, zato ji je sledila in jo dvignila na vrhunec. Prav s tega vrhunca jo bo pahnila ljudstvo, čim jo spozna.

Treba je torej razširiti spoznanje med ljudstvom.

Politični položaj na Goriškem.

(Poročilo sodruga dr. H. Tume na V. goriški deželni konferenci dne 11. t. m. v Podgori.)

Od zadnje konference dne 4. februarja 1912 ni bilo važnejšega političnega dogodka v deželi, zaradi tega se je politično življenje stranke omejilo le na delo organizacije in razširjevanje časopisja. Tudi razmerje strank v deželi se po državnoborskih volitvah 1911 ni bistveno izpremenilo. Že te volitve so kazale propadanje narodno-napredne stranke in precejšnje naraščanje klerikalne stranke. Propad narodno-napredne stranke je le posledica brezprogramnosti, brezcilnosti in osebnosti pri političnem nastopanju, najbolj pa poloma gospodarske organizacije napredne stranke, ki je bila nje glavna opora. »Trgovsko-obrtna« in »Mizar-ska zadruga« sta propadli in »Goriška ljudska posojilnica« se je morala omejiti strogo na lastni delokrog in obstanek. Tako so prenehali denarni viri politični narodno-napredni stranki. Ker je vodja te politične stranke zakrivil polom gospodarskih zavodov, je splošno nezaupanje proti njemu potegnilo za seboj tudi narodno-napredno organizacijo in to tembolj, ker je list »Soča« izgubil svoj gospodarski temelj in je prešel v druge roke. Tako se je končno dne 24. aprila t. l. ustanovilo politično društvo, ki nam danes predstavlja novo, dasi še brezimen-sko stranko. Ta nova politična stranka se je ustanovila v skromnem obsegu in nimamo pred seboj drugega nego izjave oficijelnega glasila »Soče« in dotična pravila; ne iz enega, ne iz drugega pa ne moremo sklepati niti na program niti na smer nove stranke. Bodoče volitve pokažejo torej šele nje prvi praktični nastop. Lahko približno že sedaj, da so ustanovitelji novega političnega društva nekdanji člani izvrševalnega odbora narodno-napredne stranke in vodstva propalih gospodarskih zavodov. Vsi ti so bili svojčas ožji politični prijatelji nekdanj tako oholega voditelja narodno-napredne

stranke. Iz teh okoliščin smemo sklepati, da gre le za prelevitev stare narodno-napredne stranke.

Vsled propadanja gospodarskih zavodov in organizacij napredne stranke je po drugi strani naravno, da je moral klerikalizem na Goriškem narasti in da prihaja do odločilne veljave. Cela dežela je prepletena s klerikalnimi posojilnicami, ki drže posestnika v svoji odvisnosti, poleg tega pa klerikalna stranka vzdržuje krepko svoje časopisje: »Gorica«, »Primorski List«, »Novi Čas«. Ker ima stranka deželni odbor in večino občin v svojih rokah, je jela dobivati nadmoč tudi pri okrajnih šolskih svetih in tako je tudi učiteljstvo postalo negotovo in prihaja pri politični organizaciji ljudstva malo v poštev — odločajo torej v javnem političnem življenju duhovniki s svojimi pristaji. Pri bodočih volitvah smemo računati z vso gotovostjo, da nekdanja narodno-napredna stranka pade še nižje, kakor pri zadnjih državnoborskih volitvah in da torej niti ne pride do resnega tekmovanja. Narodno-napredna stranka ima zagotovljen le en mandat v mestih in trgih. Klerikalna stranka pa je gotova 7 mandatov v kmečki kuriji. Volilni boj se bo vršil v splošni kuriji in v kuriji veleposestnikov. V tej so zmagali pri zadnjih volitvah kandidatje narodno-napredne stranke, četudi ne posebno odločno. Ker so posledice gospodarskega poloma najbolj občutne med velikimi posestniki, je tudi gotovo, da je stališče napredne stranke v kuriji veleposestnikov precej omajano in verjetno je, da proderejo klerikalni kandidatje tudi v tej kuriji, posebno, ako jih podpro veleposestniki italijanske narodnosti, kar se utegne iz opozicionalnih razlogov tudi zgoditi. Tako smejo klerikalci že sedaj računati, da dobe od 14 mandatov 10. Pa tudi v splošni kuriji naraste številno klerikalnih glasov, ker so volitve razpisane za delavsko stranko na jako neugoden čas, kajti delavci, zidarji, težaki, lesni delavci in drugi so vsled slabega gospodarskega položaja v deželi šli po večini v svet na delo. Stališče napredne stranke je vsled gospodarskega propadanja in izterjavanja posojil omajano tudi pri malem in srednjem posestniku. Tako napredna stranka tudi v splošni kuriji ne more pričakovati posebnega uspeha. Smemo torej že danes računati s tem, da tudi v IV. kuriji prodere klerikalna stranka z vsemi kandidati. Socialno demokratična stranka ima svojo oporo na Krasu in v okolici Gorice, dočim je ves tolminski okraj poljedelski. Ker v splošni kuriji volijo vsi trije politični okraji skupno, odločijo kompaktni tolminski glasovi v prilog klerikalne stranke. Četudi torej se delavska stranka zaveda, da nima mnogo upanja, da samostojno prodere v splošni kuriji, stopi v volilni boj s prepričanjem, da bo stranka vsled napredovanja organizacije in politične izobrazbe in potem volilnega boja pridobivala terena tudi ob nastopajočih volitvah. Posebno se mora okoristiti volilnega boja, da stopi v dotiko s kmečkim prebivalstvom, ki je v ogromni večini mali posestnik, pravi poljedelec in po Krasu in goriški okolici tudi močno pomešan z delavstvom.

DR. OTON BAUER:

Agrarne carine.

(Dalje.)

Čim več mora mestno prebivalstvo plačevati za živila, tem manj more kupiti industrijskih izdelkov, tem počasneje se razširja indu-

KARL LEUTHNER:

Slava vojni.

Na naših mejah je besnela bojna vihra, ki je izpreminjala dan za dnem mlade, življenja željne ljudi v kupe trupel in potoke krvi.

Preko porušenih vasi, pomendranih njiv, gorečih mest je uničujoče divjal njen vrtnec. Tukaj pa so sedeli za pisalnimi mizami in stali na govorniških odrih ljudje, ki so slavili in poveličevali vojno. Vsa draga in sveta imena so priklicali, da so slavili ubijanje ljudi. Pogum, moška krepkost, požrtvovalnost, plemenita vdanost posameznika za vse, naj bi se v končnem in pravem pomenu uresničila le tedaj, če grme topovi in če strojne puške, vražje iznajdbe, žanjejo ljudi kakor kosce travo.

In komur ni bilo poveličanje vojni prizorov všeč, temu so trobili žalostno fatalistično nauk o neizpremenljivosti, zverinsko roparski naravi človeka, ki izbruhne v vojno, kakor ukročeni cirkuški lev v vzplamteči besnosti raztrga strežnika in kakor mačka ne more opustiti lova na miši.

Ali upravičevalci vojne, ki se prikazujejo kot idealisti ali znanstveniki, imajo enak strah pred tem, da bi naslikali resnično resničnost vojne.

Njihove fraze špekulirajo na patriotizmu iz ljudskih šol, ki se ga marsikdo ne otrese vse življenja, ali pa na polovičarsko naravoslovsko izobrazbo.

En sam, z brezobzirno resničnostjo naslikan bojni prizor, en opis bede mučene kreature, ki se razprostira za borečimi vojnimi vrstami po lezaretih, pa ovrže vse njihove blesteče izmišljotine. Vso njihovo krivo znanost.

Sakuraj je naigorečnejši zagovornik vojne. Pred Port Arturjem mu je ruska krogla odtrgala

roko. Toži, da ni bil vreden, da bi bil umrl za deželo češnjevega cveta in da bi se bil pridružil odrešenim duhovnim junakom. In Sakuraj, pevec vojne, slika sotesko, skozi katero je pogosto divjal vihar naskoka, takole: »Še enkrat smo morali skozi peklenko sotesko. Pogledali smo na mrtvece in ranjence v temni noči in videli, da je njihov položaj še strahovitejši nego je bil. Oni, ki so se dihali, so pod železnimi kolezi zadnjikrat zadihali in oni, ki so bili že mrtvi, so bili raztrgani na kose. Razdrobljene kosti, raztrgano meso, tekoča kri se je pomešala z zloruljenimi meči in razklanimi puškami. Ali je kje gnušnejši prizor? In naskok je šel preko trupel tovarišev. »Ne stopajte na trupa« sem zaklical svojim vojakom, ali še tisti trenotek sem stopil sam enemu na prsi.«

Ali slika s prostora, kjer so obvezavali ranjence: »Poleti, ko sem se udeleževal bitke, so gosti roji muh napadli nesrečne bolnike, črvi so se zaredili v ustih in nosu, in nekateri niti niso mogli odganjati mrčes, ker so bile roke brez moči.«

Ali slika bitke: Sakuraj leži z drugimi ranjenci na bojnem polju. Nad njimi pokajo japonske granate in vzdigujejo ob tal obenem prah in kri. Noge, roke, vratove, razstreje v črne kose in jih razmetavajo okolo. Sakurajevo meso zadene nebroj majhnih razstrelilnih kosov, hrepeneč pričakuje poštenega strela, ki konča njegovo trpljenje. »Vsak trenotek sem pričakoval da me požro lačni psi in volkovi polja; napol mrtev, napol živ, ali vendar nezmožen, da bi kljuboval usodi.«

Berite katerekoli zapiske vojne, če pripovedujejo čisto, nepobarvano resnico, oznanjajo isto.

Vse strasti nečloveške narave se razkrijejo, strahote najtemnejših stoletij se dvignejo

iz grobov preteklosti. Človek je izgubil lice človeka.

Če je vojna potrebna, zakaj potem tudi ne sodišče, kjer so zločincem trgali z razbeljenimi kleščami meso s telesa? Še pred 130 leti je veljalo tako sodišče za neobhodno potrebno, da se je pravo in pravica ščitila. Brez njih izhajamo sedaj. In če je vojna ideal najvišjega razvoja človeštva, zakaj ne hrepenimo po razmerah, ko je bila vojna glavno opravilo barbar-skih redov in je bila krvava glava ob pasu zmagovalca najvišja trofeja, ki je zamogla poplačati in venčati človeško deo?

TONIO:

Nauki matere.

Sin: Kaj pa so socialisti, mamica?

Mati: Kdo ti je govoril o teh stvarih, pa glavček?

Sin: Nihče; videl sem na zidovih. Na vseh lepkih je ta beseda: in vsak dan slišim ljudi, ko se pogovarjajo o njih . . . Kaj pa so?

Mati: To so reči, ki jih ne moreš še razumeti. Tvoj oče na primer je socialist.

Sin: Zares? Jaz pa sem mislil, da so socialisti zverine ali malopridneži, ki jedo otroke.

Mati: Oj, ti, butica. Zakaj si mislil to?

Sin: Zato, ker je v nedeljo, ko sem s teto poslušal pridigo, dejal župnik: ako ne bomo verni, pridejo socialisti in pokončajo vse. Mislim sem si, da so socialisti kakor tisti trije medvedje preroka Elizeja, o katerih govori sv. pismo. O, da bi bila videla, kako je bil župnik rdeč, ko je govoril o njih!

Mati: Mogoče, da župnik ne pozna socialistov. Če bi jih poznal . . .

Sin: Mamica, kaj duhovniki ne vedo vsega?

Mati: Duhovniki se razumejo o verskih stvarih, o maši in drugih takih rečeh; o sociali-

stih pa mislim, da ne razumejo mnogo . . .

Sin: Potem pa naj o njih molče! Povej mi torej, mamica, kaj pomeni: biti socialist, kakor je oče.

Mati: Biti socialist . . . pomeni: sovražiti krivice in združevati se, da se odpravijo. Krivice — si li razumeš? — te hoče odpraviti dober socialist, kakor je oče. Tako imamo ljudi, ki se vse življenje ubijajo z delom, ne da bi kdaj kaj uživali od tega. Imamo pa druge ljudi, ki ne delajo drugega kot uživajo. Socializem hoče, da vsak dela po svojih močeh in da tudi vsak uživa te dobrote. Sedaj vidiš starčke, ki delajo kakor črna živina. Ne prizanaša se niti bolnim in slabotnim dečkom. Socialisti pa hočejo, da bi imeli starčki in onemogli počitek, bolni potrebna zdravila in postrežbo, dečki pa igre in šolo. Vidiš tudi mnogo ubogih žensk, ki morajo biti cele dni v tovarnah in delavnicah. Njih otroci pa so na cesti. Socialisti hočejo, da matere oskrbujejo in vzgajajo otroke. Koliko pridnih dečkov je v šoli, ki ne morejo nadalje študirati samo zato, ker imajo revne starše, dočim so sinovi bogatinov, četudi imajo trdo butico, prisiljeni študirati proti svoji volji. Tako so nesrečni eni in drugi. Socialisti pa hočejo, da vsakdo lahko dela, kar mu je bolj pripravno, da koristi sebi in družbi; razumeš li? In še veliko drugih lepih stvari hočejo socialisti, kakor n. pr. odpravo vojne.

Sin: Potem so opraviljci tisti, ki slabo govorijo o socialistih! Kako pa se bode, povej, mamica, napravile vse te lepe reči?

Mati: Z združitvijo vseh delavcev, dragec, tistih, ki najbolj čutijo težo in bol tolikih krivic in tolikega nereda.

Oni, delavci, združeni in z eno samo mislijo navdahnjeni, oni napravijo nove, dobre in pravične zakone; svet pa postane polagoma . . . drug boljši svet!

strija, tem manjše število poljedelskih delavcev more upati, da dobi v industriji dela. Na ta način zapirajo carine poljedelcem oba izhoda iz revščine: na eni strani zvišujejo zemljiške cene in onemogočajo s tem proletarcev v vaseh, da si razširijo svoja zemljišča; na drugi strani ovirajo industrijski razvoj, s čimer se poljedelcem zmanjša možnost, da dobe v industriji posla. Zato je ponudba delovnih moči na kmečkem delovnem trgu večja, kakor bi bila, če ne bi imeli carine. Tako se zavlajuje dvigovanje delavskih mezd na deželi. Žitne carine ne podražujejo samo mestnim delavcem živila; tudi poljedelskim delavcem otežujejo priboritev višje mezd, krajšega delovnega časa, dostojnejšega ravnanja.

Toda tudi med posestniki kmetijskih zemljišč je število tistih jako veliko, kateri nimajo od visokih žitnih cen dobička. Leta 1902 je bilo v Avstriji poljedelskih obratov z obdelano površino:

	v odstotkih
izpod 2 hektarjev (najmanjši obrati)	1,322,565 46-5
od 2 do 5 hektarjev (mali obrati)	810,225 28-5
od 5 do 20 hektarjev (srednji kmečki obrati)	613,290 21-6
od 20 do 100 hektarjev (veliki kmečki obrati)	89,342 3-1
nad 100 hektarjev (veleobrat)	11,466 0-3
Skupaj	2,846,888 100-3

Gotovo je pa, da najmanjši in mali obrati sploh ne morejo prodajati žita, pač pa si ga morajo sami dokupovati. 2,132,790 poljedelskih obratov, 75 odstotkov, torej natanko tri četrtine ni interesiranih na visokih žitnih cenah. Srednjeveliki poljedelski obrati, 613,290, torej nekaj več kot petina, vlečejo iz njih le majhen dobiček. Največji del plena pograbijo obrati velikih kmetov in veleposestnikov, kateri štejejo samo 3,4 odstotka vseh poljedelskih obratov in katerih ni v vsej Avstriji več kot 100,008. Po štetju leta 1900 so industrija, obrt, trgovina in promet, javna služba in prosti poklici prepreživali 12,441,504 ljudi. Več kot 12 milijonov ljudi mora torej plačevati svoja živila dražje, da nosi 100,000 poljedelskih obratov svojim gospodarjem večji dobiček.

Na en protežiran obrat pride 124 oškodovanih konsumentov. Ne devet milijonov ljudi, kateri so zaposleni v poljedelstvu, temveč le posestniki 100,000 veleobratov in velikih kmečkih obratov vlečejo velik, kvečjemu še posestniki 613,290 srednjih kmečkih obratov zmeren dobiček iz žitne dragine.

(Konec prih.)

Ljubljana in Kranjsko.

— **Klerikalni protekcionizem v deželni dvorci.** »Slovenec« se je tudi na zadnja izjavljala Kamile Theimerje lepo potuhnil. Stvarne očitke glede oddajanja deželnih služb, ki zbuja glasno nejevoljo že med najgorečnejšimi klerikalnimi pristaji, je kar preskočil in se je s slabimi dovtipi obesil na neke privatne razgovore Kamile Theimerjeve in dr. Šusteršičeve Bogomile. Oseba deželne glavarice, ako se ne vrtika v uradne posle, kakor se je, nas ne zanima, pač pa javnost interesira, kako se oddajajo deželne službe, ki jih plačuje kranjsko prebivalstvo in ne dr. Šusteršič, Theimerjeva je s konkretnimi podatki obdolžila klerikalce najostudnejšega protekcionizma, a »Slovenec« ni niti poskusil, da bi bil njene očitke omajal. Kranjska javnost bi bila organu deželnih gospodarjev mnogo bolj hvaležna, ako bi dajal od sebe manj slabih dovtipov, pač pa pokazal jamstvo, da se vsaj vbo doče ne bodo godile več v deželni dvorcu take nezaslišane zlorabe, kakor so se vdomačile pod klerikalno ero.

— **Žrtve klerikalne nasilnosti.** Ker je deželni odbor zaprl »Kinometropol«, je Dramatično društvo naznanilo igralcem, da jim ne more izplačevati za poletne mesece dogovorjene sustentacije, in jih je odvezalo vseh pogodbenih dolžnosti. Dramatično društvo je uvedlo kinematografske predstave, da iz dohodkov pokriva njune izdatke poletnih mesecev. Deželni kristjani so Dramatičnemu društvu zamašili ta vir dohodkov in odjedli igralcem poletne sustentacije; obenem pa so spravili slovensko gledališče v Ljubljani za prihodnjo sezono v prav hudo nevarnost. Početje deželnega odbora kliče psihiatra.

— **Iz Spodnje Šiške.** Na obč. tabli sta nabita dva razgleda, ki sta zelo zanimiva. V prvem se razgleda sklep zadnje občinske seje, s kojim se od 1. januarja 1913 dalje nalaga šišenskim stanovalcem 2 vinarinska šolska določila na vsako krono najemnine svote. Ako plačam 240 kron najemnine, bom plačal 4 K 80 vin. šolskega davka. Gospodarji bodo imeli nalogo ekssekutorjev, ki bodo pobirali to doklado od strank. — V drugem se razgleda, da je občinski odbor sklenil prevzeti vodovod v svojo režijo na last po ponudbi, ki jo je svoj čas stavila vodovodna zadruga v Šiški, da izplača vodovodni zadrugi vse za stavbo narasle stroške po odbitju prelete podpore. — O obeh razgledih bomo še govorili obširneje. — Tudi podobne strupenih kač so nabite na občinski deski. Priporočali bi občinstvu, naj si jih ogleda, da bo spoznalo te škodljivke.

— **5% večje doklade** je sklenil občinski odbor v Šiški, kakor nam pišejo — in sicer zaradi tega, ker je deželni odbor odbil 30 vin. doklado od žganja in dovolil le 22 vin. Proti temu sklepu se sicer vsakdo lahko pritoži, pravi občinski odbor šišenski. Prav in lepo! Davkoplačevalec in stanovalec Šiške je lepo obla govarjen kar v eni seji: — 2 vin. od krone stanarinskega davka za šolo, 5% pa doklade povečati — to je delo tistih, ki so vpili, da bodo socialni demokratje doklade povišali, če pridejo v občinski odbor. Dejanja se od besedi pač silno razlikujejo!

— **Tržič.** Katoliško oliko je kazal na Telovo v gostilni pri Zurelnu g. občinski svetnik Karol Golmajer. Napadal je nekega čevljarskega pomočnika. Zaključila se je komedija tako, da je isti čevljarski pomočnik zvalil g. občinskega svetnika po tleh. Karol Golmajer je bil že vse, kar je kdo hotel, zato pa je bil kot preiskusan

značaj ravno dobro došel klerikalcem. Pri občinskih volitvah so ga vzeli v svojo sredo. Ali so mu tudi izročili misijo, da predstavlja kato liško maniro po gostilnah, s tem da zmerja delavce z barabami in jih napada? Vsekakor je lep zgled: dopoldne v fraku in cilindru lazi za procesijo, zvečer pa taka pretepaška natura. Posledice takih zgledov se opazujejo tudi v generalnem štabu tržiških čukov; načelniki te cerkvene garde je bil nedavno obsojen na 4 dni zapora, zaradi pretepa.

— **Društveni shod predilničarjev in čevljarjev** se vrši v nedeljo 1. junija ob 3. popoldne v gostilni pri Kavčiču v Trzinu. Vabilo se vsi člani in somišljeniki. Kdor bi slučajno ne dobil vabila, naj vseno pride. Poročal bo sodrug V. Zoré iz Ljubljane.

— **K nesrečam v pivovarni »Union« v Šiški.** Ko smo poročali o smrti v pivovarni »Union«, ki jo je zadnjič povzročila transmisija, smo dobili dopis nastopne vsebine: »Varnostne naprave za delavce v pivovarni »Union« so pač pod vsako kritiko. Govori se, da je bila pred zadnja nesreča že četrti slučaj, da so delavci padli v greznico. Trije so imeli srečo, da so si rešili življenje, med tem, ko je četrti izdihnil Ljansko leto je v natakališču prišla transmisija zidarja, ko je belil. Namesto, da bi bil za par ur promet ustavljen, se je pustilo, da je trpin v nevarnosti delal. Dvakrat mu je zlomilo desno roko. Vesel je, da je tako ceno ušel. Pred nedavnim časom se je delavki pri natakanju steklenic ena razpočila. Še sedaj je menda v bolnici, oko se ji je razlilo. V natakališču, pri čistem eksploziviranju steklenic bi morale ženske imeti maske. — A kdo se briga za malenkosti! Obrtni nadzornik namesto da bi pri delavcih povprašal o njih razmerah, se pomeni v pisarni s skupim ravnateljem in s Kozlerji. Tako ostane vse pri starem. Delavce garaj, če tudi pri tem pogineš, ali pa — pojdi.« Dopisa nismo objavili, ker nam dopisnik ni bil osebno znan. Nesreča, o kateri smo včeraj poročali, nas pa direktno silijo, terjati od c. kr. obrtnega nadzornika, da preišče varnostne odredbe v tej pivovarni. Dalje pa bomo še pisali — kajti z delavskim življenjem se ne sme tako brezvestno in lahkomišelnost gospodariti!

— **Artillerijska posadka v Vipavi.** V Vipavi se v kratkem zgradi topniška vojašnica za trdnjavo topniški bataljon št. 8; bataljon je sedaj v Ajdovščini, kjer se 27. t. m. prično šestdeske orožne vaje za trdnjavo artillerijo. V prvih dneh junija bodo vaje z ostrimi streli.

— **Umrli so v Ljubljani:** Frančiška Oblak, trgovčeva žena, 70 let. — Ljudmila Vrtačnik, žena pekarskega mojstra, 31 let. — Ana Huber, mizarskega mojstra vdova, 82 let. — Janez Škerjanec, dninar, 62 let.

— **Ogled na Kodelovem.** Včeraj smo poročali, da je pogorela lesena kantina »Na zeleni trati« na Kodelovem. Gostilničarka in lastnik kantine, Krivec, so zaprli, ker je osumljena, da je zažgala sama. Izrazila se je ba je pred dnevi, da jej gre slabo gostilniška obrt, ker jej gostje ne plačujejo redno in da bi bilo najbolje, če bi vse pogorelo. Krivec je bila dolgo let gostilničarka pri »Cenkerju« v Gradišču.

— **Obstrelil se je Peter Eržen**, na Sv. Joštu, ko je streljal z močnarjem. Dobil je težke poškodbe na levi roki.

— **Kinematograf »Ideal«.** Novi spored ima dva vplemenična filma. »Maks se vozi na jadra« in »Morice predsednik«, ki vzbujajo nepopisen smeh, nadalje je vplezanimiv Pathé Journal kakor tudi lepa drama »Na robu življenja«. Ostale slike so prvovrstne. 1. Turkestan in njegova prebivalci. (Potovalni film.) 2. Avguštin ljubi živali. (Komično.) 4. Kongres za telesno vzgojo. (Športni film.) 5. Leonova domačnost. (Humoristično.) 6. Zmota. (Socialna življenjska slika.) Samo popoldne. 7. Mučenik znanosti. (Drama.) — Samo popoldne. — V petek otvoritev vrtal Od sedaj naprej vsak petek sensacijska učinkovitost Nordiskfilm Co. — V soboto: Padec Skadra. (Najzanimivejši vseh dosedaj pokazanih vojni filmov.)

— **Kolinska tovarna kavlinskih primesi**, trgovsko delniško podjetje, pozivlja ravnokar k subskripciji 5000 delnic lit. B po 200 K nom. Ta emisija ima namen razmnožiti lastno opravljajočo glavnic, ker dosejani delniški kapital 3,000,000 K ne zadostuje zavodu, kateri po zjedinenju z Buvo in Bergrovo tovarno združuje osem tovarn za kavnine primesi in sedem sušilnic za cikoro. Želimo tej emisiji mnogo uspeha, posebno pa v trgovskih krogih, katerim se gotovo ponuja ugodna prilika udeležiti se tega simpatičnega podjetja.

Goljufija v klerikalni Zadrugi zvezi.

Polajanko obsojen na šest let težke ječe.

Včeraj se je zagovarjal pred ljubljansko poroto bivši knjigovodja klerikalne »Zadrugne zveze« Ivan Polajanko, ki je s ponarejeno nakaznico dvignil v »Jadranski banki« 40.000 kron in pobegnul z prigoljufano vsoto v Ameriko. Na policijsko obvestilo so mu na Otoku solza zadržali izkrcanje na ameriška tla in ga poslali v roke ljubljanske policije. Njegov nastop pred sodnijo je drzen in ne razodeva skesanosti.

Senatu predseduje dvorni svetnik Pakj; votanta sta svetnika Persche in Milčinski. Izrečani so sledeči porotniki: Ivan Kandare, Jožef Kozelj, Gaspar Rudolf, Franc Jakeli, Matija Barle, Franc Stupica, Franc Heinrichar, Janez Babnik, Ignac Čadež, Marko Arko, Mihael Kovelj, Karl Polajnar. — Obtožbo zaslopa dr. Neuberger, obtoženega zagovarja dr. Švigelj, Zadrugno zvezo kot zasebno udeleženko zastopa dr. Pegan, Jadransko banko pa dr. Furlan.

Obtožnica

očita Polajnkotu hudodelstvo goljufije. Ivan Polajanko, rojen 27. decembra 1886 v Ljubljani, katoliške vere, oženjen, knjigovodja v Ljubljani, sedaj v preiskovalnem zaporu, je na nakaznici Zadrugne zveze v Ljubljani ponaredil podpise ravnatelja Ivana Trayna in tajnika Antona Kra-

lja in dne 3. februarja 1913 uradništvo »Jadranske banke« v Ljubljani v zmotu pripravil, vsled česar naj bi »Jadranska banka« trpela 2000 kron presegačo škodo ter je imenovana banka vsled izplačila 40.000 kron v roke Ivana Polajnkotu tudi trpela škodo 40.000 kron.

Zakrivil je Ivan Polajanko s tem hudodelstvom goljufije v zmislu §§ 197, 200, 201 a, 203 k. z. in naj se kaznuje po § 203 k. z.

Kdo bo trpel škodo?

Pri prečiščenju obtožnice in pred zasliševanjem obtoženega Polajnkota izjavi dr. Furlan, da sta se Jadranska banka in Zadrugna zveza sporazumeli in da si bosta vso škodo vsled Polajnkove goljufije razdelili.

Zasliševanje Polajnkota.

Ivan Polajanko, rojen v Ljubljani, bivši knjigovodja klerikalne »Zadrugne zveze« v Ljubljani, oženjen, vojak, je zašel po daljših blodnjah na priporočilo nekega župnika v »Zadrugno zvezo« najprvo kot praktikant brezplačno, nato je prišel v knjigovodstvo in je imel plačo najprej 120 K, pozneje 160 K, in končno 180 K in brezplačno malo stanovanje. Ker pa je imel veliko dolgo, ker je rad dobro živel in lahko služil, zato je sklenil pridobiti si denar bodisi na kakršenkoli način in pobegniti v Ameriko. Glede nakaznic izjavi Polajanko, da jih je izpolnil sam. Rabili so te nakaznice za vzdiganje denarja. Pri »Jadranski banki« je imela »Zadrugna zveza« tekoči račun. Predsednik: Koliko je bilo približno v zalogi? — Polajanko: Do 100,000 K. — Predsednik: Torej ste vzeli 40.000 K na račun te zaloge? — Polajanko: Ja. — Predsednik: Kako ste prišli do tega? — Polajanko: Živel sem slabo, imel sem dolg, delal sem predjume in konec meseca sem dobil malo od plače. Prosil sem ravnatelja za zvišanje ali pa za večje posojilo. Ker mi ravnatelj tega ni dovolil, porabil sem lepo priliko in dvignil denar. Nadalje pripoveduje Polajanko, da je dvignil za 20,000 K bankovcev po 20 K, za 10,000 stotakov in 10 tisočakov. Iz Ljubljane sem šel z ženo na Dunaj. Imel sem sabo ročno usnjato torbico, v nji perilo, v posebnem predalu pa večjo vsoto denarja. Poleg tega sem imel potno košaro. Na Dunaj sva se pripeljala jutraj in sva ostala na Dunaju do večera. Šel sem tam v neko banko, da bi zmenjal 20-kronske bankovce v večji denar. Uradnik pa me je vprašal, za koga bo denar. Tega sem se ustrašil, mislil sem, da me že zasledujejo in sem pobegnul. Z Dunaja sva se odpeljala v Inomost, odtod v Ulm in v Stuttgart. Tam sem dal hraniti 4000 K v banki, več si nisem upal pokazati. Ko sem na Dunaju šel iz tiste banke, kjer sem hotel menjati denar, sem pisal bratu — ne, dobremu prijatelju, da naj mi brzojavi, če me že zasledujejo. V Stuttgartu sem dobil brzojavko:

stric zelo slab.

Predsednik ga prekine in vpraša, kako je ponaredil podpise.

Polajanko: Na okno sem položil neko pismo s podpisom in začrtal podpisa z navadnim svinčnikom in jih nato prepisal. — Predsednik: Ali se niste preje že učili podpisov in podpisali s prosto roko? — Polajanko: Ne. — Predsednik: Kaj ste rekli ženi? — Polajanko: Rekel sem ji, da sem zadel »los«. Šla je rada z mano. Ključ od stanovanja sem nesel Bugenigu in mu rekel, da grem v Bolgarijo, da si poiščem boljše službe. — V sled omenjene brzojavke, ki sem jo dobil v Stuttgartu, sem se ustrašil in odpotoval v Frankobrod, odtod pa v Hamburg. Tam sem bral v nekem dunajskem listu, da me zasledujejo in sem se odpeljal nazaj v Frankobrod, v Pariz, odtod na Angleško v Dover, kjer sem se vkrcal z ženo na parnik »Vaterland«, in sicer v Novi Jork. Vzel sem listke prvega razreda in plačal za vožnjo za oba 800 K. — Predsednik: Ali ste opazili med vožnjo, da vas sumijo? — Polajanko: Da, zadnje dni sem opazil, da sumljivo pazijo name, zbal sem se in takrat sem tudi ženi povedal, kaj sem storil. V Novem Jorku so prišli detektiv, ki so naju peljali na izseljeniški otok, končno pa sem se moral vrniti nazaj v Evropo. Peljal sem se s parnikom »Finland« in sem plačal za vožnjo 550 K. — Predsednik: Kje imate pa denar? — Polajanko: Ko sem pobegnul iz Hamburga nazaj v Frankobrod, mi je torbico, v kateri sem imel v skrivnem predalu približno 30,000 K denarja, nekdo ukradel, med tem ko sva bila z ženo v jedilnem vozu. Imel sem pri sebi le še kakih 3000 K. Naznanil sem tatvino na kolodvoru in označil vrednost torbice s 600 K. — Državni pravdnik: Povejte, Polajanko, po pravici in poravnajte škodo! — Dr. Furlan: Dajte saj 30,000 K nazaj in midva zasebna udeleženca se takoj umakneva in odstopiva. — Polajanko: Gospod predsednik,

le iščite denar še naprej!

Dr. Pegan: Ali ste res pisali nekemu v Ljubljano pismo, v katerem ste se norčevali iz »Zadrugne zveze«, da ste vzeli s sabo 40,000 K, katere ste si privoščili kot

malo odškodnino.

ker ste imeli tako slabo plačo. — Polajanko: Ne vem, kaj sem pisal. — Dr. Pegan: Nazajgrede, ko je že vedel, da ga imajo, se je dal Polajanko na parniku »Finland« fotografirati v veseli družbi s kozarcem v roki. — Polajanko: Kaj pa hočem. — Dr. Pegan: Kako ste dobili zvezek nakazil. — Polajanko: To je bilo lahko dobiti, saj je vse tam okrog ležalo. — Dr. Pegan: Kako ste ponaredili podpise? — Polajanko: Pavziral sem na oknu v pisarni skrit za pultom. Na številke zvezka nisem gledal, nekaj nakazil sem raztrgal. — Dr. Furlan: Do junija so bile številke nakaznic 100, takoj nato pa pride št. 501. Polajanko se je gotovo učil na nakaznicah. — Polajanko: Ne, saj ni bilo treba. Na številke nisem gledal, pograbil sem knjižico, ki mi je prišla v roko, ležalo je vse tam, strgal sem nekaj listov in nato ponaredil na dveh podpisih. Ostalo knjižico sem pa doma z drugim papirjem vred požgal. — Dr. Pegan: Ali ste imeli blanko-podpise? — Polajanko: Imel sem 5 do 6 blanko-podpisanih čekov. — Dr. Pegan: Ja, pa pošteno-lranilnične.

s temi ne morete ničesar napraviti. — Polajanko: Zakaj ne, kdo pravi, s čekom se peljem na Dunaj, pa dvignem denar. — Dr. Pegan: Zakaj si uničili vse stoji fotografije, preden ste odšli? — Predsednik: Toplikarja se je bal. — Dr. Pegan: Ali vam je ravnatelj podpisal nakaznice blanko? — Polajanko: Ja, večkrat je naredil to, posebno če je kam šel; ali če se mu je mudilo. — Dr. Furlan: Zakaj pa niste porabili teh nakaznic? — Polajanko: Ne vem, ko mi je ravnatelj odrekel tisti dan, ko je bila seja, povišanje plače, sem hitro kopiral nakaznico.

Zasliševanje prič.

Ravnatelj »Zadrugne zveze« Ivan Traven izpove, da sta podpisana na nakaznicah izvršeno ponarejena. Dalje pravi, da blanko-nakaznic ni podpisoval. — Dr. Švigelj: Morda ste pa le kakorikoli podpisali? — Polajanko: Za dvakrat ali trikrat vem prav dobro, da ste podpisali za in blagajne zahtevane vsote blanko-nakaznice, ker se vam je mudilo. — Ivan Traven: Ja, no, če je bilo na ta način, je slučaj mogoče, toda vohbe blanko podpisanih nakaznic ni imel.

Dr. Švigelj: Kakšno kontrolo ste vendar imeli v zavodu. Dne 25. januarja je Polajanko ponarejeno nakaznico dvignil 40,000 K v »Jadranski banki« na vaš račun. Vrnil je denar isti dan nazaj. Vi niste zvedeli nič o tem. Dne 3. februarja je dvignil Polajanko zopet s ponarejeno nakaznico na vaš račun 40,000 K. In to ste zvedeli šele čez tri dni, 6. februarja. Kako to? — Ivan Traven: Prvič je Polajanko denar sam dvignil in sam vrnil. To se ni notificiralo. Polajnkotu sem dal v torek dopust, in ga ni bilo v sredo in ne v četrtek, vedel sem, da je šel z ženo in da nima drugega denarja kot svojo plačo. V četrtek smo imeli sejo in šele popoldne, ko sem bil prost, sem začel pregledavati. V pisarni nismo našli nič in šele potem sem poslal slugo v »Jadransko banko«, nakar se je stvar razkrila. — Dr. Furlan: Polajanko je, preden je šel po denar, iz pisarne Zadrugne telefoniral v banko, če ima 40,000 K razpoložljivega denarja. — Polajanko: Res je, to sem moral, saj cer bi ne dobil denarja. — Dr. Švigelj: Da kot ravnatelj niste zahtevali od banke notifikacije? — Traven: Ne! — Dr. Švigelj: To je vaša krivda!

Tajnik »Zadrugne zveze« Anton Krall izpove, da sta njegova podpisa izborna ponarejena in da o blanko-podpisih ne ve ničesar.

Prokurist ljubljanske podružnice »Jadranske banke« Škerbinc pove, da je dvignil Polajanko prvič denar, da pa ga je prinesel nazaj in dobil slučajno njega. On mu je odgovoril, da denar pač vzamejo nazaj toda da bo trpela druga obresti za dva dni. Polajanko mu je rekel: »To nič ne de!« Dalje je izpovedal priča, da se avizira denar samo tedaj, kadar gre pisemno, ne stori se pa to, če se dvigne osebno.

Dr. Pegan: Ali dovolite gospod Polajnkotu, da se izroči denar, ki je v sodni zalogi, katerega ste naložili v Stuttgartu. »Jadranski banki« in »Zadrugni zvezi«. — Polajanko: »O ja! O to pa,«

Priča Bugenigg.

Predsednik: Kdaj se je vaša hči omožila? — Bugenigg: Ne vem natančno. — Predsednik: Ali ste ji dali kaj dote? (Veselosť) Čegavoj polhištvo? — Priča: Moje hčere. Ko sta se poročila: sem jima nekaj dal. Rekel mi je, preden je odpotoval, da gre v Bolgarijo, ker se je z ravnateljem sprl. To mi je seveda prišlo nepričakovano, a Polajanko je rekel, da ima dopust. Polhištvo je njegovo in njegove hčere, ne Polajnkovo.

Predsednik Polajnkotu: Zakaj ste pripovedovali, da greste v Bolgarijo? — Obtoženec: Sem mislil boljše službo dobiti. — Predsednik: Kako jo boste dobili, ko je bila vojska. (Veselosť.)

Priča Franc Dolenc, lastnik izseljevalne pisarne, izpove, da je obtoženca odpustil iz službe, ker se je prepiral, da ni bil pošten in mu je denar poneverjal. Plačeval mu je mesečno 100 K in se mu je sam za ta denar ponudil v službo.

Dosedanje življenje obtoženca.

Nato prebere predsednik več spisov o obtoženem predživljenju, ki kažejo, da je bil Polajanko že večkrat kaznovan tudi zaradi tatvine, goljufije in poneverbe.

Kje je denar?

Polajanko trdi, da mu je ukradel nekdo med vožnjo po železnici, medtem ko sta bila z ženo v jedilnem vozu, usnjato ročno torbico, v kateri je imel v skritem predalu približno 30,000 kron. To se mu seveda ne verjame. Kot za verjetno se vzame slučaj, da je Polajanko denar dobro spravil. Razne banke in več večjih denarnih zavodov je izjavilo, da pri njih Polajnkoti ni naložil ničesar.

Predsednik pokliče slugo, ki prinese Polajnkovo ročno torbico iz rjavega usnja. Polajanko jo prizna za svojo last. Trdi pa, da je kupil to torbico v Hamburgu, ono pa, ki jo je vzela s sabo iz Ljubljane in ki mu je bila z denarjem vred ukradena, pa je kupil v Ljubljani pri Kendu. V torbici je revolver in nekaj toaletnih predmetov. Polajanko trdi, da mu je ostalo po tatvi le še kakih 3000 K, ki jih je nosil v žepu in da se je s tem denarjem vkrcal v Dovro na parnik. Generálni konzulat avstrijski v Ameriki mu poroča, da so našli detektivi pri Polajnkotu vodom preiskave na izseljeniškem otoku 29,000 K, za 10,000 K je rekel, da mu je bilo ukradenih, za 1000 K pa ne ve. — Polajanko: To ni res in tudi ne more biti.

O popoldanski razpravi, ki se prej končala, kakor je bilo pričakovati, objavimo obširnejšo poročilo jutri. Po govorih državnega pravdnika zagovornika itd. so porotniki soglasno potrdili predloženo vprašanje glede na goljufijo, na kakor je sodišče obsodilo Polajnkota na šest let težke ječe in na povračilo škode.

Nova napetost na Balkanu.

Razmerje med Srbijo in Bolgarsko je zelo kočljivo. Boji med Grki in Bolgari se še vedno ponavljajo. Rusija je začela posredovati. Upati je še vedno, da se vročerni bratje sprijaznijo s pametjo.

SAVEZNIKI MED SEBOJ.

Bolgari streljajo na grške ladje.

London, 27. »Times« poroča iz Aten, da je v nedeljo ob pol 8. zjutraj bolgarska artiljerija v Kavali oddala pet streliv iz težkih in potem še več streliv iz manjših topov proti grškim ladjam, med katerimi je bila oklopna »Averoff«. Ker ni noben strel zadel, niso ladje odgovarjale. Poročilo admirala Konduristisa o tem dogodku je napravnilo v Atenah sila mučen vtisk. Grška vlada je vnovič protestirala v Soliji.

Bolgarski napad na Grke.

Solun, 27. Semkaj poročajo, da so Bolgari naskočili grške pozicije pri Sohotu in jih pregnali. Grške izgube so težke.

Kralj Konstantin v Solunu.

Solun, 27. Takoj po svojem prihodu se je kralj Konstantin odpeljal v avtomobilu v Nigrito in je inšpiciral grške čete in njih pozicije. Kralj stanuje v vili bankirja Modiana.

Srbsko bolgarska pogodba.

Sofija, 27. Srbski poslanik Spalajković je vladno uradno naznanil, da želi Srbija revizijo zvezne pogodbe z Bolgarsko. V poučenih krogih zatrjujejo, da bo bolgarska vlada odgovorila, da absolutno vztraja na veljavnosti pogodbe in odklanja revizijo.

Pašić bo govoril v skupščini.

Belgrad, 26. O včerajšnji konferenci načelnikov strank pri ministrskem predsedniku pravijo, da jim je Pašić obljubil pisмено poročilo o srbsko-bolgarskem sporu, da morejo natančno poučiti svoje stranke. Obenem je naznanil, da odgovori tekom tedna na interpelacijo poslanca Ribarca o vprašanju srbsko-bolgarskih meja.

Srbija anektira osvojene kraje?

Belgrad, 27. V političnih krogih trdijo, da bo Srbija, če odkloni Bolgarsko revizijo pogodbe, odgovorila s tem, da anektira vse osvojene kraje.

Srbija je pripravljena!

Belgrad, 27. V dobro poučenih krogih so prepričani, da je Srbija izvršila priprave za vse okoliščine, ker bo Pašić poročal jutri ali poljutrišnjem o stanju srbsko-bolgarskega mejnega vprašanja. Po drugi strani pa vidijo v tem stremeljenju vlade, da hoče prisiliti Bolgarsko še pred sklepom miru s Turčijo, da precizira svoje stališče glede srbske zahteve po reviziji pogodbe. Pašić bo v svojem ekspoziciji odločno izjavil, da hoče srbska vlada revizijo pogodbe. S tem hoče prisiliti Bolgarsko, da kmalu odgovori. Konferenca strankinih voditeljev je prosila Pašića, naj skrbí za to, da bo debata o interpelaciji nacionalistov ostala v ožjih mejah.

Bolgari pošiljajo vojaštvo na srbsko mejo.

Sofija, 27. Tukaj prav resno pričakujejo oboroženega spopada s Srbi. Proti srbskim mejam odposlila Bolgarska mnogoštevilne čete. V Macedoniji je baje prišlo že do spopada. Bolgari mislijo, da se bodo Srbi pomikali proti Seresu. Bolgarsko prebivalstvo je proti Srbom silno ogorčeno.

Ruski poslanik pri kralju.

Sofija, 27. Ruski poslanik Nehludov je bil včeraj opoldne pri kralju in ministrskemu predsedniku Gešovu. Tem obiskom pripisujejo največjo važnost.

Mnenje srbskih vladnih krogov.

Dunaj, 27. V srbskih vladnih krogih prevladuje mnenje, da ne bo Bolgarska odbila srbskih želj in da je pričakovati mirno rešitev spornih vprašanj. Srbski ministrski predsednik Pašić in bolgarski ministrski predsednik Gešov se baje snideta v kratkem.

Grške čete.

Solun, 26. Grške čete so pitisnile Bolgare, ki so imeli precejšnje izgube, čez Ilgovarski most, Kavalerijsko eskadro, ki je v Seresu, so odpoklicali. Srbski general Putnik ima svoje čete v Bitolju pripravljene, da odkorakajo, če bo potreba, proti Seresu.

Čarikov v Atenah.

Peterburg, 27. Bivši ruski poslanik v Carigradu, Čarikov, je poslan v Atene, da poravnja čimprej grško-bolgarski konflikt.

Nevtralnost Rumunije.

Bukarešt, 26. Danes je nadaljeval ministrski predsednik Majorescu na tajni seji senata svoj ekspezo. Ponovil je najprej vzroke, ki so bili odločilni, da je Rumunija nevtralna. Veselje so svetovale Rumuniji, da naj ne mobilizira. Zlasti Nemčija in Avstro-Ogrska sta venomer svetovale, da ostani Rumunija nevtralna in sta zagotavljali, da se bodo izpolnile vse želje Rumunije. Že dolgo preden je izbruhnila balkanska vojna, so balkanske države pozivljale Rumunijo k pristopu k zvezi. Ko pa je ministrski predsednik izvedel za namene in cilje zveze, je odklonil pristop.

MIROVNO VPRAŠANJE.

Preliminarni mir.

London, 27. Po trditvah v poučenih krogih je pričakovati, da bo preliminarni mir v najkrajšem času podpisan, ker vztraja na tem Anglija. Sir Edward Grey je mnenja, da se mora podpisati mir brez obzira na srbske in grške želje.

O zahtevah balkanskih držav se ima sestaviti poseben zapisnik.

Egejski otoki.

London, 27. Slišati je, da sta Nemčija in Italija privolili, da se odstopijo Egejski otoki Grški.

NEZGODA PRI PROCESIJU.

Dunaj, 26. Pri procesiji rešnjega telesa v Hernalsu je zapeljal voz električne cestne železnice med množico. Dvanajst oseb je poškodovanih, večinoma lahko.

EKSPLOZIJA SMODNIŠNICE.

Dunaj, 27. O eksploziji na Steinfeldu poročajo: V nekem vagonu poleg skladišča štev. 16 je bilo 10.000 kg smodnika. V magacinu je velika množina ekrasitnih bomb. Kako je eksplozirala smodnik v vagonu, še ni dognano. Aretirali so nekega človeka, ki se je bil na sumljiv način približal skladišču.

Dunaj, 27. Glasilo vojnega ministrstva pravi, da je ogenj nastal v tehniku, ki je prizidana skladišču. Samo ta zgradba je demolirana. Človeških žrtve ni bilo. Kako je nastala eksplozija, se še ne ve.

UNKELHÄUSSER POJDE V BOSNO.

Budimpešta, 27. Tukaj trdijo, da pojde sedanji sekcijski načelnik v Zagrebu Unkelhäusser v Bosno, kjer postane namestnik deželnega načelnika.

ŠPIONAŽA.

Zader, 26. V Kotoru so prijeli nekega bivšega žandarja, ki je zdaj lastnik opekarne, in njegovega tasta zaradi špionaže in žaljenja veličanstva.

ODPRAVLJEN ČUDEŽ.

Budimpešta, 26. Pečuški škof Zichy je prepovedal romanje k »svetemu studentu« v Baranji, da napravi konec sleparstvu, ki se je tam uganjalo s »čudeži«. (To je vendar naš Jeglič malo drugačen škof!)

ADMIRALSKA POLITIKA.

Nemški Flottenverein.

Bremen, 26. Včeraj je imelo nemško mornariško društvo svoj občni zbor, na katerem je spustil admiral Koester političen govor. Med drugim je dejal: Četudi ne mara mornariško društvo poostiti obstoječih nasprotij, mora biti Nemčija vendar vpričo vnovič predramljenega francoskega sovražnika in sovražnosti panslavizma na straži. Glede na angleški predlog, da bi eno leto počivalo oboroževanje pri mornarici, pravi politični admiral, da ga mornariško društvo odklanja. Vendar pa pozdravlja zboljšanje razmerja do Anglije, in bi do gotove meje tudi odobravalo željo, da marširata Nemčija in Anglija roko v roki. Zato pa mora imeti tudi Nemčija mogočno mornarico. — Občni zbor je sprejel predlog, da se ustanovi letišča eskadra iz oklopnic in malih križark, ki naj bi bila vedno pripravljena za varstvo nemškega ugleda. (Politične govorance nemških generalov in admiralov, ki so se učili neodgovorne zgovornosti pri svojem primumknjenem Vilčku, so postale že običevane. Šega, da politizirajo soldati, je nova, ampak koristna ni.)

CAR SE VRAČA.

Peterburg, 27. Car Nikolaj je včeraj ob 9. dopoldne odpotoval v Carsko Selo.

RUSKA DUMA.

Nacionalistično hujskanje.

Peterburg, 26. V proračunski debati je nacionalistični poslanec Laskarev dejal, da mora biti Rusija z ozirom na evropski položaj pripravljena tudi na vojno z dvema frontama. Ljudsko zastopstvo je pripravljeno dovoliti potrebne kredite za vojni material.

TURČIJA.

12.000 nezaposlenih uradnikov.

Carigrad, 27. Časopisje pravi, da je v Carigradu dvanajst tisoč turških uradnikov iz nekdanjih turških pokrajin. Vlada je v skrbel zaradi tolikoga števila ljudi, ki so večinoma brez kruha. 5000 uradnikov je že vpokojila, 2000 jih je drugod nameščenih, ostalim pa hoče nakazati posebišča v Anatoliji. V tem zmislu se izdeleje poseben zakonski načrt. Od februarja že niso dobili državni uradniki plače.

Trimilijonsko posojilo.

Carigrad, 26. Vlada je najela v imenu agrarne banke tri milijone funtov posojila na gozdarske dohodke. Pol milijona je določenega za preživljanje in prevoz beguncev, ostalo pa za nabavo poljedelskega orodja, semena, za stavbo stanovanj in za nakup zemljišč za begunce.

Obsojeni zarotniki.

Carigrad, 27. Vojno sodišče je obsodilo udeležence zarote proti mladoturkom in sicer Sabah Edinovega tajnika Safvet Lutfi bega, poročnika Lutfiya in pet drugih oseb na štiriletno, desetletno in dosmrtno trdnjavsko ječo. Princ Sabah Edin, dr. Nihad, mornariški poročnik Lutfi Svalevi in dve drugi osebi, ki so ubežali, bodo sojeni, kadar jih ujamejo. (Če se bodo dali ujeti.)

Novo glavno mesto.

Carigrad, 27. Bivši nacionalistični poslanec Ferid Kutahija predlaga, da se preloži glavno mesto v pokrajino Cezareje. Državnim funkcionarjem naj bi se darovala zemljišča; tako bi se

dalo mesto v kratkem času ustanoviti. Imenovalo naj bi se Osmanje.

Odstavljen vali.

Carigrad, 27. Blagaine vilajetov Konija, Erzerum in Adana so odklonile brzajavni poziv finančnega ministra, da naj vpošlejo izkaze o dohodkih vilajetov. Vali Konije je odstavljen.

Enver beg.

Carigrad, 27. Enver beg je imel pred desetimi dnevi baje zopet novo nezgodo. Straža na neki topničarski ladji pri Bujuk Čekmedže je opazila barko, ki se je potapljala. Kapitan se je s čolnom približal in našel v barki Enver bega in nekega poročnika, oba v nevarnosti, da se potopita. O pravem času so se oba rešili.

ARMENSKA BOMBA.

Carigrad, 27. Iz Hagina v vilajetu Adana poročajo, da je v neki mohamedanski hiši eksplozirala bomba, ki jo je popolnoma razrušila. Lastnik hiše, njegova žena in dvoje otrok je težko ranjenih. Pravijo, da so bombo položili Armeni.

OTOK CIPER ANGLEŠKI.

London, 27. »Daily Express« poroča iz Carigrada: Iz najzanesljivejšega vira poročajo, da je Anglija sklenila pogodbo s Turčijo, po kateri pripade otok Ciper popolnoma Angliji.

KATASTROFA »NEVADE«.

205 žrtve. Se dva čolna ponesrečena.

London, 27. »Daily Mail« poroča iz Smirne, da cenijo število žrtve, ki so utonile z ladjo »Nevalada«, na 205 oseb. Med potniki je bilo tudi nekoliko Angležev. Poveljnik ladje »Exfeler« je poslal dva čolna na pomoč; oba sta naletela na mino in sta se potopila z vsem moštvom. Kar se je dalo, so večinoma rešili častniki in mornarji ladje »Bruix«.

KARAMBOL NA MORJU.

Tulon, 27. Pri mornariški vaji je oklopna »Diderot« s tako silo zadela ob ladjo »Justice«, da sta obe ladji močno poškodovani. »Diderot« je dobil na levi strani špranjo sedem centimetrov široko in dva do tri metre dolgo.

PROTIMILITARISTIČNE DEMONSTRACIJE NA FRANCOSKEM.

Socialisti zoper triletno službo.

Pariz, 26. Včeraj popoldne je priredila socialistična stranka impozanten protesten shod zoper militaristične nakane vlade. Zbralo se je okrog 15.000 ljudi; za govornike je bilo pripravljenih petnajst odrov. Okrog vseh se je trla množica. Glavni govornik je bil Jaurès, katerega je ljudstvo pozdravilo s frenetičnim ploskanjem in klici. Jaurès je ostro kritiziral šovinistično hujskarijo in militaristično politiko vlade, ter naglašal, da smatrajo socialisti ščuvanje naroda zoper narod in krvave spore med narodi za sramoto, katero je treba preprečiti z vsemi močmi. Govoril je tudi o vojaških demonstracijah in dejal: Vojakom ni treba zarote, da razumejo sovražno vsebino pripravljenih zakonskih načrtov, ker poznajo vrednost časa. Zbor, ki se je izvršil zelo živahno, toda v popolnem redu, je sprejel energično resolucijo zoper pridrževanje tretjeletnikov in zoper nameravano tretje službeno leto.

Ministrska agitacija.

Montvidier, 26. Minister za notranje zadeve Klotz je pri otvoritvi nove hranilnice govoril o političnem položaju. Pravil je, da je triletna vojna služba potrebna, ker se je evropsko ravnotežje premaknilo na škodo Francije. Grmel je proti vsem, ki se ne strinjajo z vlado in z njenimi vojaškimi nameni.

Aretacije.

Pariz, 26. V justični palači je bilo snoči živahno gibanje. Preiskovalni sodnik Grioux je do 11. zvečer podpisal celo vrsto aretacijskih ukazov. Pri članih strokovnih organizacij in pri mnogih vojaki, katere dolže, da so povzročili protimilitaristične demonstracije, so izvršili hišne preiskave.

Letaki in pesmi.

Pariz, 27. »Matin« poroča: Pri vizitaciji topničarske vojašnice v Charleville so našli pri kakšnih osemdesetih vojakihi veliko množino oklicev in protimilitarističnih pesmi, ki pozivajo vojake na dezertacijo. Oblasti mislijo, da gre za zaroto. Neredi v Brive so bili mnogo večji, nego so začetkoma poročali.

Preiskave.

Marselle, 27. Na ukaz preiskovalnega sodnika so se včeraj na vse zgodaj zbrali vsi policijski komisarji ter so izvršili veliko število hišnih preiskav zaradi protimilitaristične propagande.

Vlada v nevarnosti.

Pariz, 27. V političnih krogih so prepričani, da so ure ministrstva Barthou štete. Triletna služba naletava na oster odpor socialno radikalne stranke; socialisti pa se bojujejo proti temu načrtu z vsemi silami. Nakana finančnega ministra, da bi najel milijardo posojila za militaristične namene, razburja vso javnost. Dogodki med vojaštvom dokazujejo, da vlada nima veliko energije. Gotovo je, da vlada ne bo dolgo vztrajala; najbrže pade v zbornici ob kakšnem postranskem vprašanju. Govori se, da preti potem prehodna Pichonova vlada.

Vojaška opozicija v Naronbi.

Pariz, 27. Iz Naronbe poročajo: Poveljništvo 80. linijskega polka je izvedelo, da namerava vojaštvo ob mirozvoju prirediti demonstracijo. Garnizija se je alarmirala. Aretirali so nekoliko korporalov, češ da so se udeležili protimilitarističnega shoda v neki kavarni. Eden izmed njih je izjavil, da je bil tam le iz radovednosti.

Agitacija v Sedanu.

Pariz, 27. Iz Charleroi poročajo, da so se v Sedanu delile brošure zoper triletno vojaško

službo. Civilne oblasti so storile sporazumno z vojaškimi »potrebne« korake.

Cestni pevci.

Pariz, 27. V Brestu so cestni pevci, ki pevajo po ulicah in dvoriščih za miloščino, peli neko nerodno patriotično pesem, ki poziva mlade Francoze, naj ostanejo eno leto dalje v kasarni, da bodo hrabro branili domovino. Prišlo je do viharnih demonstracij proti temu petju in do spopadov. Ljudstvo je zapelo Internacionalo. Naposled je policija napravila konec burnim prizorom.

Dezertacija.

Pariz, 27. V Saint Michel so na polju našli dve uniformi in en bajonet. Najbrže gre za dezertacijo. Uvedli so preiskavo.

»Dol s triletno službo!«

Pariz, 27. V Poitiersu je bilo več demonstracij proti brambni reformi. Nekdo je na ulici zaklical nekemu častniku pod nos »Dol s triletno službo!«, pa so ga takoj aretirali.

Poslanska zbornica.

Dunaj, 26. maja.

Zbornica je danes nadaljevala proračunsko debato. V krogu poslancev so že mislili, da je zanimivost razprave minila. Današnja seja pa je prinesla novo resno senzacijo: Govor poslanca Daszynskega, ki je zunanji in notranji politiki s svojo znano stvarno, globoko in formalno dovršeno retoriko tako posvetil, da je naravnost fasciniral zbornico. Poleg njega je govornik Poljskega kola dr. Kolischer učinkoval kakor učenec pred profesorjem. Zanimive momente je podal še profesor Masaryk. Čim bolj napreduje debata, tem bolj se razgrinja klavnost in izkazuje osamelost vlade in njene politike.

Seja.

Začetkom seje ni še niti polovica zbornice zasedena. Češki radikalci glasno ironizirajo večino, ki meče volilcem pesek v oči, kakor da dela za finančni načrt in za proračun, pa je še na seji ni.

Buifval: Saj nismo sklepni!

Kalina: To so prijatelji uradnikov! Škandal!

Naposled dožene predsednik, da je zbornica sklepna. Besedo ima

poslanec Daszynski.

Današnje razpoloženje prebivalstva v Galiciji, če se primerja z lanskim, pomeni nezaprimo Stürckhovi in Berchtoldovi politiki. Meseca novembra je politelo 97 odstotkov vpo-klicanih vojakov pod orožje. V zahvalo so jih klicali »poljske pse« in »poljske svinje«. Pisma, ki smo jih dobivali, so bila polna ogorčenja. Avstrija je grala nedostojno vlogo; dostavek, ki ga je dala ruska vlada vzajemno dogovorjenemu razglasu, je bil za Avstrijo zaslužen ponizanje, in tako je prišlo, da so se vse vojaške priprave obrnile proti mali Črni gori. Dunajsko časopisje menda ne sluti, da Dunaj ni Avstrija in da nima pravice govoriti v imenu osmih narodov. Proti volji Avstrije se je Turčija iztisnila iz Evrope, okrog Avstrije se je napravil krog slovanskih držav, ki so zdaj veliko močnejše kakor pred vojno. Avstrija se je rešila z ustanovitvijo albanske države. S to

pohabljen državo

mislijo krotiti balkanske države; ampak Albanija bo slaba tolažba za tepeno avstrijsko diplomacijo. Zdaj bi bilo v interesu Avstrije, da bi podprla azijsko Turčijo.

Govornik se nato temeljito bavi z galizijskimi razmerami in ostro kritizira

škofovsko politiko.

Nemara je v interesu ruske politike, da ne more priti do miru med Poljaki in Rusini. Če nima vlada toliko moči, da bi izvedla reformo, katero hoče večina obeh narodov, se res lahko pravi, da pride

za Turčijo Avstrija na vrsto.

(Obširnejše poročilo o tem zanimivem govoru objavimo, čim nam bo dopuščal prostor.) Dr. Kolischer govori o gospodarskih zadevah Galicije.

Prof. Masaryk:

Z ruskim nasprotjem je treba računati, ali s samim zmerjanjem se ne rešimo ruske nevarnosti. Nemcem na Češkem je žal ljubše junkersko gospodarstvo kakor splošna, enaka volina pravica. Za demokratični parlament je škandal, da sme uradniška vlada uganjati, kar se ji ljubi. Vse stranke bi morale spoznati, da je v interesu vseh narodov, da se napravi kraj nedelavnosti v notranji in zunanji politiki.

Ital. klerikalec Decarti govori o italijanski fakulteti.

Konec seje ob pol 8. zvečer.

Prihodnja seja bo jutri ob 11. dopoldne.

SMRTNA NEZGODA SODRUGA HRASTOVČANA.

Sodrug Hrastovčan Franc, upokojen železniški uradnik in hišni posestnik, naš bivši kandidat pri državnozbornih volitvah, se je peljal 23. t. m. s kolesom po dolini proti Žulčju. V Leskovcu je zadel ob drugega kolesarja, oba sta padla in Hrastovčan je bil na mestu mrtev. Blag mu spomin!

Istra.

— Socialistična zmaga v Pulju. Zmaga socialno demokratične stranke pri nedeljski ožji volitvi v Pulju je močno pobarila italijanske nacionaliste po vsej Istri. Mnogo jim je bilo na tem, da se po zloglasnih korupcijskih aferah politično rehabilitirajo in se tudi najmalopridnejši volilnih zvijač niso sramovali, da porazijo socialiste. Najostudnejšo agitacijo so uganjali nekateri uradniki trgovskega konsorcija, tako, da je bilo celo mnogim trgovcem preveč in bodo poklicali dotičnike na odgovor. O enem

je n. pr. znano, da je ves teden dostavljali strankam glasovnice, na katerih je bilo napisano ime kamorističnega kandidata dr. Devescovija. Delavstvo respektira svobodo političnega prepričanja in prizna vsakomur volilno svobodo, ampak trpelo pa ne bo volilne goljufije. Trgovci, ki so navezani na delavske odjemalce, so pokazali, da umevajo delavsko stališče, ko so čisto očitno obsojali nezasišani nastop nekaterih uradnikov trgovskega konzorcija. Ampak vse nesramnosti, ki se jih je kamora poslužila to pot, so bile brezuspešne: sodrug Li-russi je dobil 1612 glasov in je z večino 256 glasov zmagal nad italijanskim nacionalcem dr. Devescovijem, ki je dobil 1356 glasov.

Razstava slik v Pulju. V puljskem »Narodnem domu« je odprta razstava slik, ponajveč domačih umetnikov. Razstava obsega prav mnogo števil, ki so seveda različne kvalitete, a je med njimi mnogo res lepih umetniških del. Kakor čujemo, je med puljskim občinstvom mnogo zanimanja za to razstavo. Velik del zasluge gre profesorju g. Fr. Novljanu, ki je obljubil, da bo o priliki predaval v našem »Izobraževalnem društvu«.

Trst.

— V Črno goro! V Rocolu je sklicalo pol. društvo »Edinost« v nedeljo volilni shod. Tam je gvoril tudi kandidat dr. Just. Pertot. Med drugim je dejal tole: **Do zadnjega sem se upiral kandidaturi. Vdaj sem se pa iz pokorščine, ki sem se je naučil v Črni gori.** Dr. Pertot je namreč šel kot zdravnik na pomoč črnogorske-mu Rdečemu križu. Slov. narodnjaki so lahko bogu hvaležni, da je poslal nad Črno goro vojno in da je šel tja tudi dr. Pertot. Samo iz pokorščine, ki se jo je naučil v Črni gori, je sprejel kandidaturu. Ako ne bi bil šel v Črno goro, bi imeli narodnjaki še enega kandidata manj. Ker je pa v »Narodnem domu« veliko število onih, ki nočejo več sprejeti kandidature, predlagamo pol. društvu »Edinost«, naj jih pošlje vsaj za par dni v Črno goro, da se nauče pokorščine. Dr. Just Pertot! Zdi se nam, da se pravi imeti volilce za norca, ako se jim pripovedujejo take reči na shodu, kjer bi bilo treba razviti volilni program. Nam se zdi tako. Pa Vam, g. dr. Pertot?

— **Fiasko timavskega vodovoda.** Komisija izvedencev, ki je imela nalogo preštudirati vprašanje novega tržaškega vodovoda (o katerem smo obširno poročali), je te dni končala svoje delo in poslala mestnemu odboru svoj sklep in svoje predloge. In ti predlogi tvorijo velikanski fiasko timavskega vodovoda, ki ga je hotela italijansko socialistična večina vsiliti občini in prebivalstvu na korist grofa Thurn-Taxisa in odvnetnika dr. Ricchetti. V poročilu in predlogih te komisije se namreč niti ne govori o Timavi, kakor da Timava ne eksistira! Kakor da se ni vršila socialistična obstrukcija zaradi umazane Timave! Kakor da niso bili poklicani na seje v Trst zaradi Timave! Kakor da ni Timava kriva, da Trst še nima dovolj dobre in zdrave pitne vode! Na tisoče in tisoče so potrošili italijanski nacionalci občinskega denarja zaradi Timave. Vse je bilo že pripravljeno, da se zgradi vodovod iz te umazane reke. Oni, ki so te načrte izdelali, so bili po italijanskem nacionalističnem časopisu povzdigovani v deveta nebesa in ljudje so bili že prepričani, da s Timavo ne bodo dobili le navadno vodo, marveč med in šampanjec. Vse so pa preprečili ti prokleti socialni demokratje. Italijanski nacionalci so bili nžaljeni, zelo užaljeni, ker se jim ni verjelo, da hočejo dati Trstu dobro vodo. Celo nekateri slovenski narodni občinski zastopniki so se prepričali, da je timavska voda dobra in da so socialisti proti njej le iz strankarskih ozirov. Pa so imeli socialisti prav. Obstruirali so. Italijanski nacionalci so dejali, da bodo vseeno izvedli timavski vodovod: Morali so se prepričati, da ne gre tako lahko. Predlog so odložili. Poklicali so izvedence, da se prepričajo na licu mesta o vprašanju, kateri vodovod bi bil najboljši. Izvedenci so prišli, si stvari ogledali in že tedaj dejali, da bi se smelo računati na Timavo le v slučaju, ako ne bi bilo druge vode. Izvoljena je bila komisija. Ta je študirala in končno poslala svoje poročilo in predloge. Ta komisija predlaga, naj se za sedaj napravi le majhen provizoričen vodovod in naj se ukrenejo potrebni koraki, da se dovoli koncesija za zgradbo vodovoda iz Bistrice. O Timavi pa komisija ne zine niti z besedico. To je uspeh naših občinskih zastopnikov, na katerega smo ponosni. Seveda bodo italijanski nacionalci, z ozirom na volitve, molčali o tem sklepu komisije. Nihče ne razkriva rad svojih blamaž. Zato pa bomo mi poskrbeli, da izve tržaško ljudstvo o tej novi blamaži italijanske nacionalistične stranke že pred volitvami.

Zanimivi nauki.

Ni dolgo tega — tisti, ki zasledujete delovanje socialno demokratične delavske stranke, ste z veseljem pozdravili izvršeno dejstvo: otvoritev obrata moderne delavske pekarnice »Hammerbrotwerke« v Schwechatu pri Dunaju. Ne tako gospodje, ki so odgovorni za državo in njeno gibanje! Dunajski mestni magistrat je izgnal idejo in njeno uresničitev na najnesramnejši način z Dunaja ven v Schwechat. Druge c. kr. in avtonomne oblasti pa so uresničanju »Hammerbrotwerke« delale vse mogoče ovire. Ali šlo je —; in ko je že šlo, zopet so ovirali vsi od buržvaznih poslancev do buržvaznih občinskih svetnikov dunajskih razvoj podjetja »Hammerbrotwerke« . . . —

Te dni je bilo. Pri Pragi na Češkem. AK-cijska družba Fr. Odkolek je otvorila svojo parno pekarno in svoj mlin. Podjetje v štilu in velikosti »Hammerbrotwerke«. Otvoritev je bila kar največjačnejša! Prišel je sam cesarski namestnik iz Prage; pozdravil je iskreno novo pekarno; isto je storil praški župan; predsednik trgovske in obrtne zbornice je navdušen opeval napredek, ki ga kaže novo podjetje; Za njim so prišle in proslavljale delo in podjetje akcijske

družbe, občinski svetniki, deželni odborniki, državni poslanci — vsi, vsa »javnost«. Časopisi od »Narodne politike« do »Narodnih Listov« so polni hvale in slave . . . Ustanoviteljem je šlo in gre vse na roko — vse jim pomaga.

Star latinski pregovor pravi: »si duo faciunt idem, non est idem« (če dva storita isto, ni isto). — Da, delavci so hoteli sami zase — organizirani konsumenti so si začeli sami peči kruh in za ta kruh mleti moko. Vsa meščanska kapitalistična javnost je bila proti njim. Pa tudi velika večina tovarišev-delavcev je zrla nekako toplo, brez zanimanja, na delo pogumnih mož . . . češ, kaj pa zopet to, kaj se mešamo delavci tja, kjer je prostor za »gospode« . . . Meščanski kapitalisti so tvorili enako podjetje. Meščanska javnost jim je zapela slavo in hvalo. Od vlade do avtonomne občine, vse je podpiralo stremenje meščanskih kapitalistov.

Nauk za nas? Delavstvo je razred, ki je objekt izkoriščanja buržvaziji. Vsemu stremljenju razredno-zavednega delavstva se upira vsak, komur je uredba današnje ljudske družbe ljuba in draga! Zato: delavstvo sebi na vsej liniji, tako v političnem, strokovnem in gospodarskem oziru! A. K.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba »Zarja«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Stavbena in gostilniška zadruga »Delavski dom« v Trbovljah.

regisrirana zadruga z omejeno zavezo

vabi svoje člane na

občni zbor

ki se bo vršil v nedeljo 6. julija 1913 ob 3. popoldne v društveni dvorani.

DNEVNI RED:

1. Cilanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. a) Poročilo revizije; b) računsko poročilo; c) poročilo nadzorstva.
3. Sklepanje o prebitku.
4. Preuredba § 11, 13, 14, 17, 18 in 20 pravil.
5. Volitev devetih članov v nadzorstvo in treh namestnikov.
6. Razno.

Trbovlje, dne 14. maja 1913.

Načelstvo.

Nadzorstvo.

Otvoritev gostilne!

Slavnemu občinstvu se vljudno naznanja, da se je v soboto 10. maja otvorila

nova gostilna

Na Rinski cesti 11

Točijo se pristna istrska, dalmatinska, furlanska, in goriška vina. Dobi se tudi Vermuth in marsala. Vsa ta vina so od najbolj zanesljivih vinogradnikov kupljena.

Od 5 litrov naprej nižje cene.

Za mnogobrojen obisk se priporoča

Leonardo Galante.

40 letni uspeh, ki ga potrjujejo na tisoče priznanj.

Zelodčna tinktura

lečnarja Piccolija v Ljubljani

krepi želodec, pospešuje prebavo in je odvajalna. 1 stekleničica velja 20 vin.

Naročila sprejema lekarna G. Piccoli, Ljubljana.

Kavarna

Unione v Trstu

ulica Caserma in Torre Bianca

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

Biljardi.

Shajališče tržaških in vnanjih sodrugov.

Postrežba točna. — Napitnina je odpravljena.

Učiteljska tiskarna

Ljubljana, Frančiškanska ul. 8

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejše plakate in vabila za shode in veselice.

Letne zaključke

za društva.

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd.

Stereotipija. Litografija.

Vezana »Zarja«

v polletnih knjigah za leto 1911 in 1912 se dobi. Cena vsake knjige K 14.—

Občno konsumno društvo v Idriji

naznanja s tem, da je v svoji seji dne 9. svečana 1913 sklenilo, da se hranilne vloge članom

obrestujejo od 1. januarja 1913 naprej po 5 odstotkov.

Kredit do 30 dni je obresti prost. Čez 30 dni do 6 mesecev se imajo računati obresti po 6 odstotkov Od kredita nad 6 mesecev pa po 7 odstotkov in sicer že od 30 dni naprej. Hranilne vloge sprejema društvo vsak dan med uradnimi urami od 8. zjutraj do 12. popoldne ter od 2. popoldne do 6. zvečer. — **Odpovedni roki** so pri društvu najprimernejši in varnost vlog najboljše, kajti za varnost garantira premoženjska in blagovna vrednost. Vsak član najlažje zaupa svoje prihranke svojemu zavodu.

Načelstvo.

Anton Bajec

umetni in trgovski vrtnar

naznanja sl. p. n. občinstvu, da se nahaja njegov

cvetlični salon Pod Trančo

Velika zaloga suhih vencev.

Izdelovanje šopkov, vencev, trakov itd.

Okusno delo in zmerne cene.

Zupanja naročila se točno izvršujejo.

Vrtnarija na Tržaški cesti 34.

Ivan Jax in sin Ljubljana

Dunajska cesta šte. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

in stroje za pletenje (Strickmaschinen) za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastonj in franko.

Občno konsumno društvo v Zagorju

(vpisana zadruga z omejenim poroštvom)

vabi svoje člane na

izredni občni zbor

ki se vrši v nedeljo dne 1. junija 1913 ob 2. popoldne v dvorani gosp. Riharda Mihelčiča na Toplicah.

DNEVNI RED:

1. Volitev treh nadzornikov in enega namestnika.
2. Volitev predstojništva.

Vstop imajo samo člani.

Zagorje, 13. maja 1913.

Za nadzorništvo:

Fran Klopčič, zapisnikar.

Ivan Wallend, predsednik.